

Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ile Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Murat KAYRI²

Fuat TANHAN³

Selami TANRIVERDİ⁴

ÖZET: Araştırma ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek durumlarının incelenmesini amaçlamaktadır. Nicel verilere dayalı olarak betimsel ve ilişkisel tarama modelinde olan araştırmada, katılımcılara Günüç (2009) tarafından geliştirilen “İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ)”, Yıldırım (2004) tarafından geliştirilen ve revizyonu yapılan “Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” ve örneklem grubundaki öğrencilerin demografik özelliklerini saptamak için araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programında çözümlenmiştir. Araştırmanın örneklemi 2011-2012 eğitim öğretim yılında Batman İli Belediye sınırları içinde tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 10 lisede öğrenim görmekte olan 577 erkek, 422 kız öğrenciden oluşmaktadır. Veriler betimleyici ve ilişkisel istatistikler kapsamında değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda, İBÖ ile ASDÖ toplam puanları ve alt boyutları arasında ilişki bulunmuştur. Ayrıca İBÖ ve ASDÖ toplam puanları ile Kişisel Bilgi Formu’nda ele alınan değişkenler arasında anlamlı fark görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İnternet bağımlılığı, ortaöğretim öğrencileri, algılanan sosyal destek.

Giriş

Bilgi ve teknolojinin hızla geliştiği çağımızda, bilgisayar ve internet kullanımının önemi her geçen gün artmaya devam etmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri

¹ Araştırma 2012 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nde yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiş ve 5-8 Şubat 2013 tarihleri arasında Roma’da yapılan 5. Dünya Eğitim Bilimleri Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü, e-posta: muratkayri@gmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: fuad65@gmail.com

⁴ Arş. Gör., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: selamitanriverdi@hotmail.com

bilgisayar ve internet kullanımının sunduğu imkânlar ile bu hizmetlere ulaşmanın hızlı ve kolay bir biçimde olmasındandır. İnsanlar, internet ağı sayesinde dünyanın herhangi bir yerindeki diğer insanlar ile iletişime geçebilir ve ulaşmak istedikleri bilgilere anında ulaşabilmektedirler. Bireyler, internetin sunduğu iletişim, haberleşme, sağlık, eğitim, oyun, kendini gerçekleştirme konuları gibi sayısız hizmetten faydalanabilmektedirler.

İnternet kullanımının yaygınlaşması sadece yararlarıyla değil, taşıdığı tehditlerle de öne çıkmaktadır. Bu tehditlerden birinin de internet bağımlılığı olduğu söylenebilir. Bu nedenle günümüzde internet kullanımının bireyler üzerindeki fizyolojik ve psikolojik etkileri tartışılmaktadır. Araştırmalar incelendiğinde, insanların davranışlarında olumsuz etkilere neden olan aşırı internet kullanımı, internet bağımlılığı olarak adlandırılmakta ve çağdaş bilgi topluluğunda oldukça yaygınlaştığı vurgulanmaktadır (Young, 1998; Kandell, 1998; Tsai Lin, 2001; Griffiths, 2000, 2005; Akt.: Balta; Horzum, 2008). Günümüzde internet, bir bilgi ve iletişim kaynağı olmanın ötesinde, bazı kişiler için “bağımlılığa” dönüşmüş durumdadır. Birçok kişi, gerçek dünyada karşılığını bulamadığı tutkuları ve tutsaklığı sanal dünyada yaşamaktadır. Bu bağlamda, İnternet bağımlılığı; genel olarak internetin aşırı kullanılması isteğinin önüne geçilememesi, internete bağlı olmadan geçen zamanın önemsiz görülmesi, yoksun bırakıldığında ise, aşırı sinirlilik hâli ve saldırgan olunması hâli olarak tanımlanabilir (Cömert, 2007). Bu bağlamda günlük hayatta neredeyse her şeyin teknolojik araçlara bağlı olarak yapılması insanın insan ile ilişkisini azaltmıştır. Onun yerine insan-makine ilişkileri artmıştır. Günümüzde bireyler yoğun bir biçimde teknolojik iletişimle kuşatılmış durumdadır (Tekeli, 1994). Teknoloji çağında bulunmamız dolayısıyla, bireylerin her geçen gün bilgisayar ve internet ile iç içe artarak devam eden yaşamları, onları bu teknolojik araçlara bağımlı duruma getirebilmekte ve bağımlılık düzeylerini de arttırdığı düşünülmektedir.

İnternet bağımlılığına farklı kültürlerde rastlanmakla birlikte (Cao ve Su, 2007; Akt: Kayri ve Günüş, 2009), en fazla risk altında bulunan grup ergenler olarak belirtilmiştir (Şendağ ve Odabaşı, 2007; Mossbarger, 2008; Yen ve diğ., 2008; Akt: Kayri ve Günüş). Ergenlik dönemi, kendine özgü özellikleri ve tüm uyum sorunları ile kendinden önceki ve sonraki dönemlerden ayırt edilebilse de, insanın tüm yaşamını etkileyen dönemlerden biridir (Ergin, 1993). Ergenlik çağına has problemler ve kuşak çatışması gibi nedenlerle aileyle paylaşacak fazla bir şeyin kalmaması, arkadaşlık kurmada güçlük çekme ve içe kapanıklık

gibi sebeplerle kendilerini yalnız hisseden ve bu yalnızlıklarını sosyal hayat içerisinde gidermekte güçlük çeken gençler rahat bir şekilde internete bağımlı hâle gelebilirler (Ögel, 2012). Bu açıklamalar doğrultusunda, internetin uygun biçimde kullanılmadığı zaman insan yaşamını olumsuz bir biçimde etkileme ve bağımlılık oluşturabilme potansiyeli söz konusudur (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). Bundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin interneti kullanma durumları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleme bu çalışma kapsamında incelenmeye değer görülmüştür.

Ergenler, teknolojiye daha çok ilgi duydukları için interneti diğer yaş gruplarına göre daha çok kullanmaktadırlar (Treuer, Fabian ve Füredi, 2001; Widyonto ve McMurrin, 2004; Akt.; Kurtaran, 2008). Bundan ötürü, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim süreçleri sonlanmadığından, çocuk ve ergenler internetin olumsuz etkileri açısından daha fazla risk taşımaktadırlar (Tsai ve Lin, 2001; Yang ve Tung, 2007). İstatistikler, Türkiye'deki internet kullanıcı profiline oldukça genç olduğunu ortaya koyuyor. İnternet başında zaman geçiren kullanıcıların büyük bölümünün gençler olduğu düşünüldüğünde, gençlerin internet bağımlılığı riskinin daha yüksek olduğu ortaya çıkıyor (Özsoy, 2010). Teo ve Lim (2000) aşırı internet kullanımının ergenler için bir risk faktörü oluşturduğu, depresyon ve kimlik bunalımıyla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca internetin ergenler için, birincil ve en önemli bilgi kaynağı hâline geldiğini vurgulamışlardır (Doğan, Işıklar ve Eroğlu, 2008). Lise döneminde bulunan öğrencilerin; can sıkıntısından kaçma, oyun oynama, sohbet etme isteği, pornografi, vb. durumlardan dolayı interneti uzun süre kullanarak, internetin olumsuz etkilerine maruz kalabilmekte ve bu durum sonucunda da internete bağımlı hâle gelebildikleri düşünülebilir. Buradan hareketle ortaöğretim öğrencilerinin karşılaştıkları zorlu yaşam durumlarında, çevrelerinde bir veya birden fazla sosyal destek kaynağının varlığı hem yaşadıkları zorlukların üstesinden daha kolay gelmelerini hem de ruh hâli olarak kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlayabilir.

Sosyal destek ile ilgili alan yazın incelendiğinde biri algılanmış sosyal destek diğeri alınan sosyal destek olarak iki sosyal destek türünden bahsedilmektedir. Algılanmış sosyal destek, bir kişinin ihtiyaç duyduğunda destek kaynaklarının varlığıdır, öznel ve niteliksel olarak tanımlanmakta, ölçülmekte ve algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerinde alınan sosyal destekten daha belirleyici olduğu rapor edilmektedir (Stokes, 1985). Ayrıca son yıllarda sosyal destek kavramından çok algılanan sosyal destek kavramı üzerinde

durulmaktadır. Pek çok araştırmacıya göre sosyal desteğin kendisi değil algılanış ve yorumlanış biçimi ruh sağlığı üzerinde etkilidir (Ünüvar, 2003; Akt.; Şencan, 2009).

İnternet, özellikle ilköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencileri tarafından birçok amaçla ve yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. İnternete ulaşımın hızlı ve kolay olması, ödevler ve e-devlet uygulamaları gibi durumlar interneti kullanmayan öğrencilerin de, internet kullanıcısı olmasını sağlamaktadır. Özellikle ilk öğretim II. kademedeki kendini göstermeye başlayan problemlerli internet kullanımı sonucunda bireyin yaşadığı, sosyal ve akademik olumsuzluklar, beraberinde yalnızlık/sosyal izolasyon yaşanmasına altyapı oluşturabilecek, sonraki dönemlerinde eğitim ve aile hayatında da olumsuzluklar yaşamasına sebep olabilecektir (İnan, 2010). Bu bağlamda yaşam dönemleri içerisinde ergenlik, bireyin benliğine dönük duygularının en çok değiştiği; bununla birlikte, sağlıklı bir kişilik gelişimi için kendini kabul edebilmenin önem kazandığı ve bu karmaşa içinde sosyal desteğe yoğun olarak ihtiyaç duyulan bir dönemdir (Erdem ve Akman, 1995). Sosyal destekler yaşam güçlükleri ile başa çıkmada kişinin en önemli yardımcılarıdır. Bundan dolayı, çevresinden gerekli sosyal desteği algılayamayan ortaöğretim öğrencilerinin internete yönelebileceği ve interneti uzun süre kullanımı sonucunda da internete bağımlı olabilmeleri olasıdır.

Uzun süreli bilgisayar kullanıcılarında olduğu gibi uzun süreli internet kullanımında da sağlık problemleri az çok tüm kullanıcılarda görülmektedir (Cengizhan, 2005). Verilen bilgiler göz önünde bulundurulduğunda internet bağımlılığı olan bireylerin sosyal yaşamlarından uzaklaştıkları, günlük yaşamsal işlevlerini aksattıkları, fizyolojik ve psikolojik olarak olumsuz etkilendikleri görülebilmektedir. Bu bağlamda internet bağımlılığının özellikle ergenlik döneminde bulunan lise öğrencilerini fiziksel, ruhsal ve duygusal olarak etkileyen sorunlardan biri olduğu düşünülmektedir. Bu durum bireyin o anki yaşamını olumsuz etkilediği gibi, yetişkinlikteki yaşamları üzerinde de olumsuz etkiler bırakabilir. Algılanan sosyal destek yoksunluğunun internet bağımlılığında önemli bir etken olup olmadığı, internet bağımlılığının nedenlerinin anlaşılması açısından önemli olabilir.

Yukarıda yapılan açıklamalar göz önünde bulundurularak ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi ve elde edilen sonuçlardan hareketle önerilerin geliştirilmesi bu çalışmanın temel amacını

oluşturmaktadır. Son yıllarda internet kullanımının yaygınlaşma hızı göz önüne alındığında, internet bağımlılığı ve bu bağımlılık için risk faktörlerine dair farklı yaş gruplarında çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle ortaöğretim öğrencileri ile yürütülecek bu çalışma, bu ihtiyacın giderilmesine katkı sağlama amacı da taşımaktadır.

Yöntem

Batman İli Belediye sınırları içinde bulunan ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin, internet bağımlılık düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemeye dönük yapılan bu çalışma, genel tarama yöntemlerinden betimsel ve ilişkisel tarama modelleri kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olup; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da evrenden alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelinde araştırmaya konu olan durum, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009). Nicel verilere dayalı istatistiksel teknikler kullanılarak modele ilişkin hipotezler sınanmıştır.

Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın çalışma evreni 2011-2012 eğitim öğretim yılında Batman ili merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarının 9., 10., 11. ve 12. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise; Batman İli Belediye sınırları içinde bulunan ortaöğretim okullarının 9. 10. 11. ve 12. sınıflarında okuyan 1350 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğrenciler il belediye sınırları içinde bulunan toplam 24 liseden seçkisiz yöntemle belirlenen 10 okuldan seçilmiştir. Ancak uygulama sonrasında veri toplama araçlarını hatalı ya da eksik yanıtladığı tespit edilen 351 öğrenciden alınan veriler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bunun sonucunda örneklem grubunu 999 öğrenci (577 erkek; 422 kız) oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında, örneklem grubundan ihtiyaç duyulan verileri elde etmek amacıyla, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerini belirlemek için, "İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ)"; üç kaynaktan alınan sosyal destek düzeyini belirlemek için, "Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ)" ve öğrencilerin, demografik özelliklerini

belirlemek için ise, araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu (KBF)” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan İBÖ, Günüş (2009) tarafından geliştirilmiş, dört alt boyuta sahip ve 35 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin maddeleri 5’li “Likert” şeklindedir. Ölçekteki bütün maddeler bağımlılığa yönelik olup, herhangi bir puan dönüşümüne (transpose) gerek olmamaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa (α) iç tutarlık katsayısı Günüş, tarafından .944, KMO değeri .963 olarak bulunmuştur. Ölçekten en az alınacak puan 35, en çok alınacak puan ise 175’tir. Ölçeğin maddelerinin toplam puanı eşik değerinin üstünde olan bireyler için bağımlı ya da olası (risk taşıyan) bağımlı oldukları, madde toplam puanı eşik değerinin altında olan bireyler için ise bağımlı olmadıkları söylenebilecektir. Bu çalışma kapsamında İBÖ için yapılan güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.95 olarak hesaplanmıştır.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ise, Yıldırım (1997), tarafından geliştirilmiş ve 2004 yılında revizyonu yapılmıştır (Yıldırım, 2004b). Bu araştırmada da ASDÖ’nin revize edilmiş formu (ASDÖ-R) kullanılmıştır. ASDÖ-R’nin Aile Desteği (AİD), Arkadaş Desteği (ARD) ve Öğretmen Desteği (ÖGD) olmak üzere üç alt ölçeği bulunmaktadır. ASDÖ-R 50 maddeden oluşmakta ve bu maddelerden 20’si Aile Desteği, 13’ü Arkadaş Desteği ve 17’si Öğretmen Desteği alt ölçeğine ait özellikleri ölçmektedir. ASDÖ-R’nin maddeleri Likert tipi ve üçlü derecelendirmelidir. ASDÖ-R’nin her alt ölçeğinde birer tane ters madde bulunmaktadır. ASDÖ-R’nin geçerliğini incelemek amacıyla yapılan çalışmada tüm ASDÖ-R’ye ilişkin KMO katsayısı .933 ve Bartlett testi anlamlı çıkmıştır (Yıldırım, 2004b). Ölçeğin puanlama biçimi; bana uygun= 3, bana kısmen uygun= 2, bana uygun değil= 1 şeklindedir ve yüksek puan, bireyin daha fazla sosyal destek aldığı anlamına gelmektedir. ASDÖ-R’nin Alpha güvenilirlik katsayısı incelenmiştir. ASDÖ-R’nin tümü için Alpha= .93, Aile Desteği için .94, Arkadaş Desteği için .91 ve Öğretmen Desteği için .93 bulunmuştur (Yıldırım, 2004a). Yapılan bu çalışmada da ASDÖ-R’ye ilişkin Alpha güvenilirlik katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

İşlem ve Veri Analizi

Araştırmanın örneklemini olarak belirlenen okullarda araştırmayı yürütebilmek amacıyla alınan gerekli yasal izinler ve işbirliği sonucu uygun görülen tarihlerde okullara gidilmiş, İBÖ, ASDÖ-R ve KBF uygulanmıştır. Uygulama sınıf ortamında yapılmıştır. Araştırmacı her uygulamada kendisini tanıtmış, araştırmanın amacı ve nasıl

cevaplandırılması gerektiği hakkında bilgi vermiş, uygulama sırasında öğrencilerden gelen sorular yanıtlanmıştır. Araştırma formları yanıtlandıktan hemen sonra toplanmıştır. KBF ve iki ölçek için ortalama 30-35 dakika zaman harcanmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistik paket programına aktararak çözümlenmiştir. Ölçeklerden elde edilen toplam puana ilişkin normallik dağılımı Kolmogorov Smirnov ile test edilmiştir. Ölçeklerden elde edilen toplam puanların normal dağılım göstermediği gözlemlenmiştir ($p<.05$). Bu durumda parametrik olmayan testlere ihtiyaç olduğuna (Köklü, Bökeoğlu ve Büyükoztürk, 2008) karar verilmiştir. Sonuçların yorumlanmasında 0,05 anlamlılık düzeyi ve 0,95 önem düzeyi dikkate alınmıştır.

Bulgular

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. İnternet bağımlılık ölçeği ve algılanan sosyal destek ölçeği'nden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler

Ölçekler	n	En düşük	En Yüksek	\bar{X}	Std. Sapma
İBÖ	999	37,00	175,00	83,5235	28,39507
ASDÖ	999	59,00	150,00	118,6977	16,91321

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların İBÖ'den almış oldukları puan ortalamasının 83,523 ve puana ilişkin standart sapmanın da 28,395 olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, ASDÖ-R'den aldıkları puan ortalamasının 118,697 ve standart sapmasının da 16,913 olduğu tespit edilmiştir. İBÖ'nün eşik değeri $(37+175)/2=106$ 'dır. Bu değer altına düştükçe internet bağımlılık düzeyi düşer, üstüne çıktıkça da internet bağımlılık şiddeti artar. ASDÖ-R'nin eşik değeri $(59+150)/2=104,5$ 'tir. Bu değer altına düştükçe algılanan sosyal destek azalır, üstüne çıktıkça da algılanan sosyal destek artar.

Ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyine göre internet bağımlılık puanları arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığı "Kruskal Wallis Testi" ile analiz edilmiş ve yapılan analiz

sonucuna göre internet bağımlılık ölçeğinden alınan puan ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir (χ^2 (sd=3, n=999)=6,977; p= ,079; p>,05).

Araştırmaya katılan öğrencilerin, İnternet Bağımlılık Ölçeği'nden aldıkları puanlar cinsiyetlerine göre karşılaştırılmış ve elde edilen sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre İBÖ puanlarının mann-whitney u testi sonuçları

Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	422	438,87	185201,50	95948,500	,000
Erkek	577	544,71	314298,50		

Tablo 2'deki Mann-Whitney U Testi sonucuna göre; ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U= 95948,50; p<0,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların, anne-babalarının eğitim durumları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı "Kruskal Wallis Testi" ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ortaöğretim öğrencilerinin İBÖ puanlarının anne-baba eğitim durumlarına ilişkin kruskal wallis testi sonuçları

	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark	
Baba eğitim durumu	A-Okul okumadı	176	498,83	4	14,215	,007	B-C, B-D,
	B-İlkokul	460	471,05				
	C-Ortaokul	154	547,99				
	D-Lise	158	549,49				
	E-Üniversite	51	466,90				
Anne	A-Okul okumadı	596	491,42	4	9,388	,052	A-E, B-E

B-İlkokul	318	493,29
C-Ortaokul	56	555,03
D-Lise	19	595,68
E-Üniversite	9	705,06

Tablo 3'teki Kruskal Wallis Testi analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile baba eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=4, n=999)=14,215, $p<,05$). Baba eğitim durumunun alt grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan Mann-Whitney U Testi tekniği sonucunda, baba eğitimi ilkokul ile ortaokul eğitimi olanlar arasında ($p=,004$; $U=29941,000$), ilkokul ile lise eğitimi olanlar arasında ($p=,003$; $U=30520,000$) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Ancak ortaöğretim öğrencilerinde anne eğitim durumu ile internet bağımlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir (χ^2 (sd=4, n=999)=9,388, $p>,05$). Fakat anne eğitim durumu için pratik anlamlılık düzeyinde internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını tespit etmek için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U Testi teknikleri sonucunda; anne eğitim düzeyi "okul okumadı" ile "üniversite" olanlar arasında ($p=,026$; $U=1522,500$) ve "ilkokul" ile "üniversite" eğitimi olanlar arasında ($p=,034$; $U=839,500$) anlamlı farklılaşmanın olduğunu göstermektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin, kardeş sayıları değişkeni ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı "Kruskal Wallis Testi" ile analiz edilmiş ve yapılan analiz sonuçlarında, internet bağımlılık puanları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir (χ^2 (sd=6, n=999)=6,035, $p>,05$).

Ortaöğretim öğrencilerinin, anne-baba mesleği ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı "Kruskal Wallis Testi" ile analiz edilmiş ve yapılan analiz sonuçları göre, ortaöğretim öğrencilerinin İBÖ'den aldıkları puan ile baba mesleği değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir (χ^2 (sd=9, n=999)=13,633; $p=,136$ $p>,05$). Benzer şekilde, internet bağımlılık ölçeğinden alınan puan ile anne mesleği değişkeni arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (χ^2 (sd=9, n=999)=16,391; $p=,059$ $p>,05$). Fakat anne mesleği değişkeni için pratik anlamlılık düzeyinde internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Grupların ikili

kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda anne mesleği “Ev hanımı” ile “Doktor” olanlar ($p=,006$; $U=124,000$), “İşçi” ile “Doktor” olanlar ($p=,050$; $U=,000$), “vefat” ile “Doktor” arasında ($p=,009$; $U=,000$) ve “Diğer” ile “Doktor” olanlar arasında anlamlı farklılaşma görülmüştür.

Ortaöğretim öğrencilerinin, anne-baba durumları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı “Kruskal Wallis Testi” ile analiz edilmiş ve yapılan analiz sonuçlarına göre, ortaöğretim öğrencilerinin İBÖ’den aldıkları puan ile anne-baba durumları değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir (χ^2 ($sd=4$, $n=999$)= $2,100$; $p=,717$ $p>,05$). Ortaöğretim öğrencilerinin anne-baba durumlarının büyük çoğunluğunu “ikisi de sağ ve birlikte” oluşturmaktadır.

Katılımcıların, sigara kullanma durumları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı “Mann-Whitney U Testi” ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Ortaöğretim öğrencilerinin sigara kullanma durumlarına göre İBÖ puanlarının mann-whitney u testi sonuçları

Sigara kullanıyor musunuz?	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Evet	141	665,89	93890,00	37099,000	,000
Hayır	858	472,74	405610,00		

Tablo 4’teki Mann-Whitney U Testi sonucuna göre; ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile sigara kullanma durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($U= 37099,000$; $p<0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında sigara kullanma durumuna Evet yanıtını veren öğrencilerin, sigara kullanma durumuna Hayır yanıtını veren öğrencilere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaöğretim öğrencilerinin, aile gelirleri ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı “Kruskal Wallis Testi” ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Ortaöğretim öğrencilerinin aile gelirleri ile İBÖ puanlarına ilişkin kruskal wallis testi sonuçları

Ailenizin geliri	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamli fark
A-0-750 TL	525	475,29	5	25,071	,000	A-C, A-E, A-F,
B-750-1500 TL	326	503,21				B-E, B-F, C-E,
C-1500-2250 TL	94	565,43				C-F, D-E, D-F
D-2250-3000 TL	27	490,78				
E-3000-3750 TL	7	761,86				
F-3750 TL ve üzeri	20	709,55				

Tablo 5'teki Kruskal Wallis Testi analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile aile gelir durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=5, n=999)=25,071, $p<,05$). Aile gelir durumunun alt grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda aile geliri; A ile C arasında olanlar ($p=,005$; $U=20222,500$), A ile E arasında olanlar ($p=,011$; $U=807,500$), A ile F arasında olanlar ($p=,000$; $U=2841,000$), B ile E arasında olanlar ($p=,017$; $U=541,000$), B ile F arasında olanlar ($p=,002$; $U=1886,500$), C ile E arasında olanlar ($p=,049$; $U=181,500$), C ile F arasında olanlar ($p=,021$; $U=630,500$), D ile E arasında olanlar ($p=,045$; $U=47,500$) ve D ile F arasında olanlarda anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür.

Ortaöğretim öğrencilerinin, evlerinde internet bulunup bulunmama durumları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı "Mann-Whitney U Testi" ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ortaöğretim öğrencilerinin evlerinde internet bulunup bulunmama durumları ile İBÖ puanlarının mann-whitney u testi sonuçları

Evinizde internet var mı?	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Evet	270	585,73	158147,00	75268,000	,000
Hayır	729	468,25	341353,00		

Tablo 6'daki Mann-Whitney U Testi sonucuna göre; ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile evde internet bulunma durumu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($U= 75268,000$; $p<0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında evinde internet bulunan öğrenciler, evinde internet bulunmayanlara göre daha bağımlı görünmüştür.

Katılımcıların, kaç yıldır internet kullandıkları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı "Kruskal Wallis Testi" ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ortaöğretim öğrencilerinin kaç yıldır interneti kullandıkları ile İBÖ puanlarının kruskal wallis testi sonuçları

Kaç yıldır interneti kullanıyorsunuz?	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
1 (1-2 yıl)	362	403,36	2	74,287	,000	1-2, 1-3, 2-3
2 (3-4yıl)	557	540,83				
3 (5 ve üzeri yıl)	80	653,05				

Tablo 7'deki Kruskal Wallis Testi analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile interneti kullandıkları yıl sayısı arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=2, n=999)=74,287, $p<0,05$). Kaç yıldır interneti kullandıkları durumun alt grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; 1 ile 2 arasında ($p=,034$; $U=12904,500$), 1 ile 3 arasında ($p=,000$; $U=8960,500$), 2 ile 3 arasında ($p=,039$; $U=19831,000$) anlamlı farklılık görülmüştür.

Katılımcıların, interneti en hangi amaçla kullandıkları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı "Kruskal Wallis Testi" ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Ortaöğretim öğrencilerinin interneti en çok hangi amaç için kullandıkları ile İBÖ puanlarının kruskal wallis testi sonuçları

İnterneti en çok hangi amaç için kullanıyorsunuz?	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
A-Araştırma (ders, bilgi)	495	390,74	6	172,058	,000	A-B, A-C
B-Sohbet (chat)	205	669,72				A-D, A-E
C-Haber	40	484,70				A-F, B-C
D-Müzik-film	134	519,74				B-D, C-E
E-Oyun	74	637,77				E-F, D-E
F-Cinsellik	49	645,56				D-F
G-Alışveriş	2	465,50				

Tablo 8'deki analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile interneti en çok hangi amaç için kullandıkları değişken arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=6, n=999)=172,058, p<,05). İnterneti en çok hangi amaç için kullandıkları durumun, alt grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; araştırma A ile B arasında (p=,000; U=23055,000), A ile C arasında (p=,039; U=7963,000), A ile D arasında (p=,000;U=24050,500), A ile E arasında (p=,000;U=9102,000), A ile F arasında (p=,000;U=6107,500), B ile C arasında (p=,000; U=2526,000), B ile D arasında (p=,000;U=9227,500), C ile E arasında (p=,006;U=1013,000), E ile F arasında (p=,010; U=669,000), D ile E arasında (p=,002;U=3665,500) ve D ile F arasında (p=,005;U=2397,000) anlamlı farklılaşma görülmüştür. İnternet bağımlısı bireylerin interneti en çok kullanım amacı olarak "sohbet (chat)", "cinsellik" ve "oyunu" tercih ettikleri saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, haftada kaç saat internet kullandıkları sürekli değişken olarak kodlanmıştır. Bu nedenle öğrencilerin haftada kaç saat internet kullandıkları ile internet bağımlılığı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki Sperman's Rho analiz yöntemiyle incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, internet bağımlılığı ile haftada internet kullanım saati arasında güçlü ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. (r = ,765; p= ,000; p<0,05). Haftada internet kullanım saati arttıkça, internet bağımlılığı da artmaktadır. Analiz sonucuna göre, algılanan sosyal destek ile haftalık internet kullanım saati arasında ise güçlü

ve negatif yönlü bir ilişki vardır ($r = -,526$; $p = ,000$; $p < 0,05$). Yani haftada internet kullanım saati arttıkça algılanan sosyal destek azalmaktadır.

Ortaöğretim öğrencilerinin, arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumuna göre internet bağımlılık puanları arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığı “Kruskal Wallis Testi” ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ortaöğretim öğrencilerinin, arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumları ile İBÖ puanlarına ilişkin kruskal wallis testi sonuçları

Arkadaşlık kurmada güçlük çeker misiniz?	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
A-Evet	80	626,08	2	17,661	,000	A-B, A-C,
B-Hayır	570	481,38				
C-Bazen	349	501,51				

Tablo 9’daki Kruskal Wallis Testi analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=2, n=999)=17,661; $p < ,05$). Arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumunun alt grupları ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; A ile B arasında ($p = ,000$; $U = 16357,000$) ve A ile C yanıtını verenler arasında ($p = ,000$; $U = 10317,000$) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür.

Ortaöğretim öğrencilerinin, yüz yüze tanışmaktansa internetten arkadaş edinme durumları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı “Kruskal Wallis Testi” ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Ortaöğretim öğrencilerinin internetten arkadaş edinme durumları ile İBÖ puanlarının kruskal wallis testi sonuçları

İnternette arkadaş edinmeyi tercih etme	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
A-Evet	93	715,13	2	91,006	,000	A-B, A-C, B-C
B-Hayır	751	452,53				
C-Bazen	155	600,92				

Tablo 10'daki analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile internetten arkadaş edinme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=2, n=999)=91,006; p<,05). İnternette arkadaş edinmeyi tercih etme durumunun, alt grupları ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; A ile B arasında (p=,000;U=16784,000), A ile C arasında (p=,001;U=5338,000) ve B ile C arasında (p=,000;U=40690,500) anlamlı farklılık görülmüştür.

Ortaöğretim öğrencilerinin, internetten arkadaşlık ilişkilerinin daha sorunsuz olduğuna inanma değişkeni ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı "Kruskal Wallis Testi" ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Ortaöğretim öğrencilerinin internetten arkadaşlık ilişkilerinin daha sorunsuz olduğuna inanma durumları ile İBÖ puanlarının kruskal wallis testi sonuçları

İnternette arkadaşlık ilişkileri daha sorunsuzdur	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
A-Evet	212	601,52	2	64,881	,000	A-B, B-C
B-Hayır	631	443,93				
C-Bazen	156	588,85				

Tablo 11'deki analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile internetten arkadaşlık ilişkilerinin daha sorunsuz olduğuna inanma durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=2, n=999)=64,881; p<,05). İnternette

arkadaşlık ilişkilerinin daha sorunsuz olduğuna inanma durumunun, alt grupları ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; A ile B arasında ($p=,000;U=46502,500$) ve B ile C arasında ($p=,000;U=34219,000$) anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Katılımcıların, aileniz ile ilişkileriniz olmasını istediğiniz gibi mi? değişkeni ile internet bağımlılık puanları arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığı “Kruskal Wallis Testi” ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Ortaöğretim öğrencilerinin, aileleri ile ilişkilerinin istedikleri düzeyde olup olmama durumları ile İBÖ puanlarına ilişkin kruskal wallis testi sonuçları

Ailenizle ilişkileriniz istediğiniz gibi mi?	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
A-Evet	466	428,11	2	58,352	,000	A-B, A-C, B-C
B-Hayır	218	593,33				
C-Kısmen	315	541,77				

Tablo 12’deki analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin, internet bağımlılık düzeyleri ile aileleri ile olan ilişki durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=2, n=999)=58,352;p<,05). Aileleri ile ilişki durumunun alt grupları ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; A ile B arasında ($p=,000;U=34578,500$), A ile C arasında ($p=,000; U=56108,000$) ve B ile C arasında ($p=,018; U=30205,000$) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, Hayır yanıtı verenlerin internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu, bunu sırasıyla Kısmen ve Evet yanıtı verenlerin izlediği görülmektedir. Aileleri ile ilişkilerinin istedikleri gibi olmadığını belirten öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Ortaöğretim öğrencilerinin, öğretmenlerini ders anlatan birinden çok, bir büyüğü olarak sayma değişkeni ile internet bağımlılık puanları arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığı “Kruskal Wallis Testi” ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Ortaöğretim öğrencilerinin, öğretmenlerini ders anlatan birinden çok bir büyüğü olarak sayma durumları ile İBÖ puanlarına ilişkin kruskal wallis testi sonuçları

Öğretmenimi bir büyüğüm olarak sayarım	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamli fark
A-Evet	669	473,25	2	21,579	,000	A-B, A-C, B-C
B-Hayır	136	592,94				
C-Bazen	194	527,10				

Tablo 13'teki analiz sonucuna göre, ortaöğretim öğrencilerinin, internet bağımlılık düzeyleri ile öğretmenlerine yönelik algısı arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (χ^2 (sd=2, n=999)=21,579;p<,05). Ortaöğretim öğrencilerinin öğretmenlerine yönelik algı durumunun alt grupları ikili kombinasyonları üzerinden Mann-Whitney U Testi uygulayarak farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; A ile B arasında (p=,000;U=34820,500), A ile C arasında (p=,018;U=57666,500) ve B ile C arasında (p=,021;U=11223,000) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür.

Ortaöğretim öğrencilerinin, okulunda kafanda kötü iz(anı) bırakan öğretmen ya da öğretmenler olup olmama değişkeni ile internet bağımlılık puanları arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığı "Mann-Whitney U Testi" ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Ortaöğretim öğrencilerinin, okullarında kafalarında kötü iz (anı) bırakan öğretmen ya da öğretmenlerin olup olmadığı durumları ile İBÖ puanlarına ilişkin mann-whitney u testi sonuçları

Okulda kafanda kötü iz (anı) bırakan öğretmen/ler var mı?	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Evet	549	544,55	298960,50	98515,500	,000
Hayır	449	444,41	199540,50		

Tablo 14'teki Mann-Whitney U Testi sonucuna göre, internet bağımlılık düzeyleri ile okullarında kafalarında kötü iz (anı) bırakan öğretmen/ler değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (U= 98515,500; p<0,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, Evet

yanıtını veren öğrencilerin, Hayır yanıtını veren öğrencilere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

İnternet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişki Sperman'S Rho testi ile incelenerek, elde edilen bulgular Tablo 15'ta verilmiştir.

Tablo 15. İBÖ toplam puanları ile ASDÖ-R toplam puanları ve ASDÖ-R'nin aile, arkadaş, öğretmen alt boyutları toplam puanları arasındaki korelasyon durumu

		Algılanan sosyal destek	Aile	Arkadaş	Öğretmen
İBÖ	r	-444	-373	-273	-336
	p	,000	,000	,000	,000

Tablo 15 incelendiğinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasında güçlü ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. ($r = -.444$; $p < 0,05$). Algılanan sosyal destek azaldıkça internet bağımlılığı artmaktadır. Başka bir deyişle, internet bağımlılığı arttıkça algılanan sosyal destek azalmaktadır.

İnternet bağımlılığı ile aileden algılanan sosyal destek arasında da güçlü ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. ($r = -.373$; $p < 0,05$). Aileden algılanan sosyal destek azaldıkça internet bağımlılığı artmaktadır. Başka bir deyişle, internet bağımlılığı arttıkça aileden algılanan sosyal destek azalmaktadır. Benzer şekilde internet bağımlılığı ile ASDÖ-R'nin arkadaş ve öğretmen alt boyutları arasında da negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir (arkadaş $r = -.273$; $p < 0,05$), (öğretmen $r = -.336$; $p < 0,05$). Arkadaş ve öğretmen desteği azaldıkça internet bağımlılık düzeyi artmakta veya internet bağımlılık düzeyi arttıkça arkadaş ve öğretmen desteği azalmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma, ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesini içerir. Nicel verilere dayalı olarak betimsel ve ilişkiyel tarama modelinde olan araştırmada, elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda katılımcılarda orta düzeyde bir internet bağımlılığı görüldüğü ve ele alınan bulgular

sonucunda; İnternet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasında güçlü ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür. Algılanan sosyal destek azatlıkça internet bağımlılığı artmaktadır. Başka bir deyişle, internet bağımlılığı arttıkça algılanan sosyal destek azalmaktadır. Literatürde destekleyici çalışmalar bulunmaktadır (Özcan ve Buzlu, 2005; Pawlak, 2002; Kraut ve arkadaşları, 1998; akt.; Esen, 2010; Sanders, Field, Diego ve Kaplan, 2000; Li ve Chung, 2006). Fakat bazı araştırmacılar ise internetin sosyal ilişki ağlarını geliştirerek (Valkenburg ve Peter, 2007; akt.; Esen, 2010) sosyal etkileşim ve desteği arttırdığını öne sürmüşlerdir (Silverman, 1999; Shaw ve Gant, 2002; akt.; Esen, 2010). Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile ASDÖ-R alt boyutları olan aileden algılanan sosyal destek, arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve öğretmenlerden algılanan sosyal destek arasında da anlamlı bir ilişki saptanmıştır. İnternet bağımlılığı ile aileden algılanan sosyal destek arasında güçlü ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Alan yazın incelendiğinde Taçyıldız (2010) ve Esen (2007) yaptıkları çalışmalar araştırmayı destekleyici yönde olduğu görülmüştür. Benzer şekilde internet bağımlılığı ile ASDÖ-R'nin arkadaş ve öğretmen alt boyutları arasında da negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir. Alan yazın çalışmalarına bakıldığında, Şencan (2009) yaptığı çalışmada, yakın arkadaşı olan öğrencilerin, yakın arkadaşı olmayan öğrencilere göre arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek düzeylerinin anlamlı derecede daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Taçyıldız (2010), yaptığı araştırmada "sosyal destek arkadaş" alt boyutunun internet bağımlılığını yordadığını tespit etmiştir. Esen (2007), lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmada internet bağımlılığını, algılanan aile ve öğretmen desteğinin negatif yönde anlamlı olarak yordadığını bulmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde; İBÖ'den alınan puan ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Ancak literatürde İnan (2010) yaptığı araştırmada, ilköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyine göre internet bağımlılık durumlarının farklılaştığını tespit etmiştir. Ayrıca Wu ve Tsai (2006), yürüttükleri araştırmalarında öğrencilerin sınıf düzeylerinin de internet tutumları açısından önemli rol oynadığı bulgusunu elde etmişlerdir. Okullarda internete ulaşımın kolay olması ve kültürel farklılıkların bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu

görülmektedir. Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlarla paralel çalışmalar görülmüştür (Günüç, 2009; Esen, 2010; Taçyıldız, 2010; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Bayraktar; 2001). Farklı olarak Pawlak (2002), internet bağımlılığının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediğini tespit etmiştir. Bu farklılığın sebebi, araştırmalardaki internet bağımlılığı ölçüm biçiminden veya araştırmaların yapıldığı ülkelerin farklı olması ve kültürel farklılıklar gibi durumlardan kaynaklanmış olacağı şeklinde düşünülebilir. Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile baba eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Ancak ortaöğretim öğrencilerinde anne eğitim durumu ile internet bağımlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. Fakat pratik anlamlılık düzeyinde internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Literatürde yapılan araştırmalarda, anne eğitim düzeyine göre internet bağımlılık durumlarının farklılaştığı tespit edilmiş; baba eğitim düzeyine göre internet bağımlılık durumlarında farklılık tespit etmemiştir (İnan, 2010). Günüç (2009)'ün yaptığı araştırmada da ise internet bağımlılığı ile anne-baba öğrenimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu farklılığın sebebi olarak, internete ulaşma imkânları, aile içi ilişkiler durumu, anne-babanın çalışma koşulları, içinde bulunulan sosyal ortamlar vb. durumların etkili olduğu düşünülmektedir. Bir diğer bulgu, katılımcıların internet bağımlılık puanları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Literatürde benzer şekilde Günüç (2009)'ün yaptığı araştırmada da kardeş sayısı ve internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Katılımcıların, İBÖ'den aldıkları puan ile baba mesleği değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Benzer şekilde, İBÖ'den alınan puan ile anne mesleği değişkeni arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Fakat anne mesleği değişkeni için pratik anlamlılık düzeyinde internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Buradan hareketle baba, meslek gereği zamanının büyük kısmını iş ortamında geçirirken, öğrenciler ev ortamına geldiklerinde anneleri ile daha fazla zaman geçirmeleri ve annelerinden aldıkları sosyal desteğin öneminin bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Farklı olarak Günüç (2009), yaptığı araştırmada anne meslekleri ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki bulmazken, baba meslekleri "öğretmen-akademisyen-mühendis" ve "polis asker" olan bireylerin internet bağımlılık düzeylerini daha yüksek bulmuştur. Bu farklılığın sebebi olarak öğrencilerin aile içi ilişkilerin etkili olduğu

düşünülebilir. Katılımcıların İBÖ'den aldıkları puan ile anne-baba durumları değişkeni arasında da anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Katılımcıların anne-baba durumlarının büyük çoğunluğunu "ikisi de sağ ve birlikte" oluşturmaktadır. Dolayısıyla genelle yakının anne-babasının sağ ve birlikte yaşamaları anlamlı bir farklılığın oluşmamasında etkili olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile sigara kullanma durumları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Literatürde benzer şekilde bulgulara rastlanmaktadır (Cömert, T. 2007; Günüş, 2009). Bundan ötürü, ergenlik döneminin de etkili olduğu ortaöğretim öğrencilerinin kimlik arayışı içinde olmaları ve yaşadıkları duygudurum değişikliği vb. durumlar, internet bağımlılığı ve sigara bağımlılığı gibi bağımlılıklar yaşamalarına ve bu bağımlılıklarında birbirini tetikleyebileceği düşünülmektedir. Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile aile gelir durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde ekonomik gelir arttıkça internet bağımlılığının da artışı görülmüştür (Bayraktar, 2001; Günüş, 2009; Batıgün D. ve Kılıç, 2011). İnternete erişimin belli bir ücrete tabi olması sebebiyle paralellik gösterdiği söylenebilir. Fakat sosyao-ekonomik düzey ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı çalışmalara da rastlanmaktadır (Çakır Balta ve Horzum, 2008; İnan, 2010). Okullarda ve evlerde internete ulaşımın ücretsiz olması bu durumun açıklayıcısı olarak düşünülmektedir. Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile evde internet bulunma durumu arasında da anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında evinde internet bulunan öğrenciler, evinde internet bulunmayanlara göre daha bağımlı görünmüştür. Literatürde benzer şekilde yapılan çalışmalarda evlerinde internet bulunan bireylerin internet bağımlılık düzeyleri yüksek bulunmuştur (Bayraktutan, 2005; İnan, 2010). Farklı olarak Günüş (2009), evde internet sahipliği ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulmamıştır. Bunun nedeni olarak da internete ulaşımın kolaylığını öne sürmüştür.

Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile interneti kullandıkları yıl sayısı arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Literatürde, benzer şekilde, bireylerin interneti hem yıl hem de günlük kullanım miktarı arttıkça, internet bağımlılık düzeylerinin de arttığını tespit etmiştir (Günüş, 2009). Ancak Chang ve Man Law (2008) yapmış oldukları çalışmada interneti yıllık kullanım miktarı ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki tespit etmemiştir (akt.; Günüş, 2009) ve Young (1996) internet bağımlılarının görece internet

kullanmaya yeni başlayan kullanıcılar olduğu belirlenmiştir. Kraut, Patterson, Lundmark, Kiesler, Mukhopadhyay ve Scherlis (2002)'in yaptıkları araştırmada da, internetin fazla kullanımı ile aile ve yakın sosyal çevre arasındaki iletişimde düşüşe sebep olduğunu ve kaygısı yüksek, yalnız bireylerin internet kullanımına daha fazla yöneldiklerini bulmuşlardır. Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile interneti en çok hangi amaç için kullandıkları değişken arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Alan yazında bu sonuçlar desteklenmekte olup, bu kullanım amaçlarının internet bağımlılığına neden olduğu söylenebilir (Günüç, 2009; Bakay, 2001; Leung, 2004 ve İnan,2010). Araştırmaya katılan öğrencilerin, haftada kaç saat internet kullandıkları sürekli değişken olarak kodlanmıştır. Bu nedenle öğrencilerin haftada kaç saat internet kullandıkları ile internet bağımlılığı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki Sperman's Rho analiz yöntemiyle incelenmiştir. Analizler sonucunda, internet bağımlılığı ile haftada internet kullanım saati arasında güçlü ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. Haftada internet kullanım saati arttıkça, internet bağımlılığı da artmaktadır. Analiz sonucuna göre, algılanan sosyal destek ile haftalık internet kullanım saati arasında ise güçlü ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Yani haftada internet kullanım saati arttıkça algılanan sosyal destek azalmaktadır. Literatürde araştırmayı destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır (Moraha-Martin ve Schumacher, 2000; Balta Ç. ve Horzum, 2008; Özcan ve Buzlu,2005; Nalwa ve Anand, 2003). Benzer olarak Kelleci, Güler, Sezer ve Gölbaşı, (2009) yaptıkları çalışmada ise, internet kullanım süresi günde 2 saati aştığı zaman erkekler ve kızlarda ruhsal sağlık sorunları ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Arkadaşlık kurmada güçlük çeken bireyler yaşadıkları yalnızlık durumundan kurtulmak için internete yönelebilecekleri düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde destekleyici başka çalışmalar da görülmektedir (Kurtaran, 2008; Esen, 2010; Pawlak 2002; kraut ve arkadaşları,2002; Morahan- Martin ve Schumacher, 2000; Özcan ve Buzlu, 2005). Benzer şekilde, katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile internette arkadaş edinme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır. Morahan-Martin ve Schumacher (1999), yalnız insanların interneti daha çok kullandıkları ve interneti çoğunlukla başkalarıyla iletişim kurmak, yeni insanlarla tanışmak ve duygusal destek almak için kullandıklarını bildirmiştir (akt.; Pawlak, 2002). Benzer şekildeki farklı

çalışmalara literatürde rastlamaktadır (Li ve Chung, 2006). Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile internette arkadaşlık ilişkilerinin daha sorunsuz olduğuna inanma durumları arasında da anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. İnternette arkadaş edinmenin bireyi sosyal çevresinden izole ederek daha fazla bağımlılık geliştirmesine sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Alan yazın çalışmasında benzer olarak, Morahan-Martin (1999; Pawlak, 2002; akt.; Esen, 2010) internet bağımlılarının internette geçirdikleri zamanın yüz yüze iletişime, diğer sosyal etkinliklere zarar verdiğini; aşırı internet kullanımı bireyi toplumdan ve gerçek dünyadan yalıtarak aidiyet duygusundan mahrum bıraktığını bildirmiştir.

Katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile aileleri ile olan ilişki durumları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Aileleri ile ilişkilerinin istedikleri gibi olmadığını belirten öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bundan dolayı, ailelerinden istedikleri sosyal desteği alamayan öğrencilerin sosyal destek bulma amacıyla internete yöneldikleri ve interneti; istenilen düzeyde olmayan aile ilişkileri ortamından bir kaçış yolu olarak gördükleri düşünülmektedir. Bu sonuca paralel olarak; Taçyıldız (2010) yaptığı çalışmada, internet bağımlısı lise öğrencilerinin aileleriyle ilgili algıladıkları sosyal destek puanlarının düşük olduğunu tespit etmiş ve ailenin çocuğun yanında yeterince bulunmaması, çocuğun yaptığı işlerde kendi başına kalması, denetim eksikliğini de doğurduğunu belirtmiştir. Katılımcıların, internet bağımlılık düzeyleri ile öğretmenlerine yönelik algısı arasında da anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Alan yazında yapılan çalışmalardan, Bakay (2001) yaptığı çalışmada, gençlerin internete büyük bir ilgisi olduğu buna karşın, ebeveynler, öğretmenler ve okul idarecilerinin duyarsız bir tutum sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların internet bağımlılık düzeyleri ile okullarında kafalarında kötü iz (anı) bırakan öğretmen/ler değişkeni arasında da anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Alan yazın çalışmalarından Esen (2007), 479 lise öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada internet bağımlılığını, algılanan aile ve öğretmen desteğinin negatif yönde anlamlı olarak yordadığını bulmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara dayalı olarak bazı öneriler ortaya konmuştur.

- Okullarda çalışan psikolojik danışmanlar ya da ilgili uzmanlarca sanal ilişki veya sanal arkadaşlıklar yerine gerçek arkadaşlık ve ilişkilerin önemini vurgulayan seminerlerin yapılmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

- Okullarda psikolojik danışmanlarca öğrenci, ailesi ve öğretmenleri arasındaki iletişimin geliştirilmesine ilişkin ailelere ve öğretmenlere yönelik seminerler düzenlenmelidir.
- Ergenlik döneminin de etkilerini yaşayan lise öğrencilerine yönelik, sorunlarla baş edebilme ve sorunları çözebilme becerilerinin geliştirilmesi için okul psikolojik danışmanları tarafından, bireysel ya da grup çalışmaları yapılmalıdır.
- Okul idareleri, okulda görev yapan psikolojik danışmanlar ve aileler öğrenciler ile iş birliği yaparak özellikle evde bilgisayar ve internet kullanımını kontrollü hâle getirebilirler.
- İnternet bağımlılığının farkındalığına yönelik çalışmalarla birlikte, ailelere ve öğrencilere yönelik bilinçli ve güvenli internet kullanımını amaçlayan eğitim çalışmaları yapılabilir.
- Bu araştırmada ele alınan değişkenler dışında internet bağımlılığına yol açma ihtimali olan farklı bazı değişkenlerin de internet bağımlılığını yordayıp yordamadığı incelenebilir.

Kaynakça

- Bakay, M. E. (2001). *Lise öğrencilerinin internet kullanma koşulları ile yeterli düzeyleri ve öğrencilerin internet kafelere gitme koşulları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çakır Balta, Ö. ve Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.
- Batıgün, D. ve Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: Bağımlılık. *VIII. Ulusal PDR Kongresi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Cömert, T. I. (2007). İnternet ve bilgisayar bağımlılığı. Ed: Ögel, K., *Riskli Davranış Gösteren Çocuk ve Ergenler*. İstanbul: Ajans Plaza Tanıtım ve İletişim Hiz. Ltd. Şti.

- Günüç, S. (2009). İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, H., Işıklar, A. ve Eroğlu, E. (2008). Ergenlerin problemleri internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 108-109.
- Erdem, M. ve Akman, Y. (1995). *Eğitim psikolojisi: Gelişim-öğrenme-öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ergin, N. G. (1993). İntihar girişimi olan ve olmayan ergenlerin kendini kabul ve depresyon düzeylerinin karşılaştırılması. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Esen, E. (2010). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Esen, K. N. (2007). Akran baskısı ve algılama sosyal destek değişkenlerine göre, ergenlerde internet bağımlılığının yordanması. *Ülkemizde Bağımlılıkla İlgili Gelişmeler İçinde* (ss. 1-9). I. Uluslararası Bağımlılık Kongresi, İstanbul.
- İnan, A. (2010). İlköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayrı, M. ve Günüç, S. (2009). İnternet bağımlılık ölçeğinin türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 157-175.
- Kelleci, M., Güler, N., Sezer, H. ve Gölbaşı, Z. (2009). Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. *Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 8(3), 223-230.
- Köklü, N., Bökeoğlu, Ö. Ç. ve Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için istatistik* (3. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukhopadhyay, T. ve Scherlis, W. (2002). Internet paradox : A social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *Journal of Social Issues*, 58(1), 49-74.
- Kurtaran, T. G. (2008). *İnternet bağımlılığını yordayan değişkenlerin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Leung, L. (2004). Net generation attributes and seductive properties of the internet as predictors of online activities and internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(3), 333-348.
- Li, S. M. ve Chung, T. M. (2006). Internet function and internet addictive behavior. *Computers in Human Behavior*, 22, 1067-1071.
- Morahan Martin, J. ve Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16(1), 13-29.
- Nalwa, K. ve Anand, A. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern. *CyberPsychology & Behavior*, 6(6), 653-656.
- Ögel, K. (2012). *İnternet Bağımlılığı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.

- Özcan, N. ve Buzlu, S. (2005). Problemlı internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: "internet bilişsel durum ölçeği"nin üniversite öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6(1), 19-26.
- Özsoy, D. (2010). *İnternetin kararttığı hayatlar*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Pawlak, C. (2002). Correlates of internet use and addiction in adolescents. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities & Social Sciences*, 63(5-A), 1727.
- Sanders, C. E., Field, T. M., Diego, M. ve Kaplan, M. (2000). The relationship of Internet to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence*, 35(138), 237-242.
- Stokes, J. P. (1985). The relation of social network and individual difference variables to loneliness to loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48, 981-990.
- Şencan, B. (2009). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile yetkinlik beklentisi düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taçıyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekeli, H. (1994). *Bilgi çağı*. İstanbul: Simavi Yayınları.
- Tsai, C. ve Lin, S. J. (2001). Analysis of attitudes toward computer network and internet addiction of Taiwanese adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 4(3), 373-376.
- Wu, Y. T. ve Tsai, C. C. (2006). University students internet attitudes and internet self-efficacy: A study at three universities in Taiwan. *Cyberpsychology & Behavior*, 9(4), 441-450.
- Yang, S. C. ve Tung, C. J. (2007). Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23, 79-96.
- Yıldırım, İ. (2004a). Depresyon yordayıcısı olarak sınav kaygısı, gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 241-250.
- Yıldırım, İ. (2004b). Algılanan sosyal destek ölçeğinin revizyonu. *Eğitim Araştırmaları*, 17, 221-236.
- Young, K. (1996). Internet addiction: The emergence of new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.